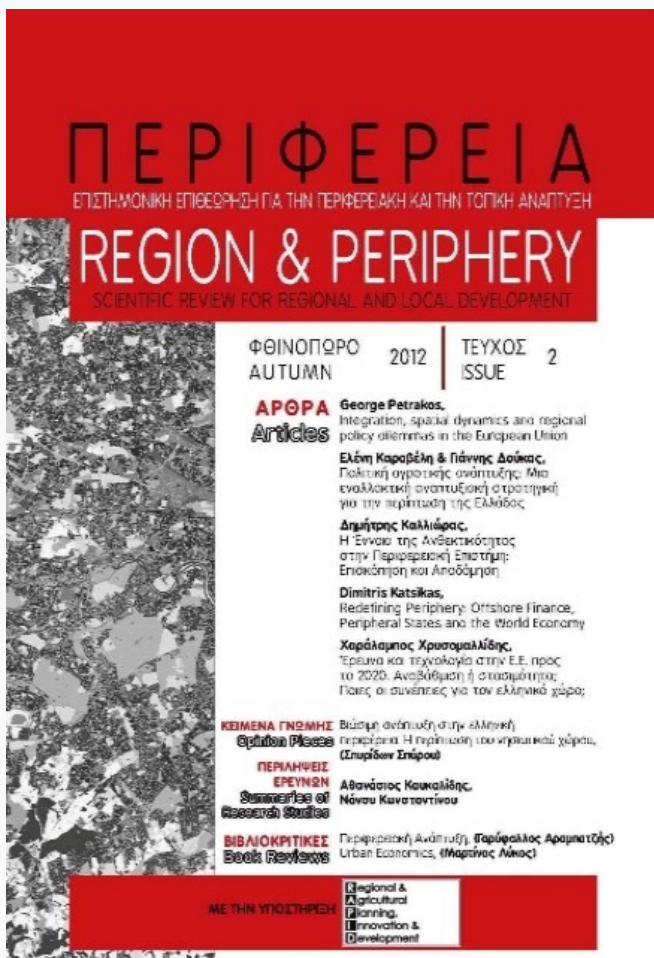

Περιφέρεια

Τόμ. 2, Αρ. 2 (2012)

Περιφέρεια | Region & Periphery

Περιφερειακή Ανάπτυξη

Γαρούφαλλος Αραμπατζής

doi: [10.12681/rp.18552](https://doi.org/10.12681/rp.18552)

Copyright © 2018, Γαρούφαλλος Αραμπατζής

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αραμπατζής Γ. (2012). Περιφερειακή Ανάπτυξη. *Περιφέρεια*, 2(2), 109–112. <https://doi.org/10.12681/rp.18552>

Σεραφείμ Πολύζος *Περιφερειακή Ανάπτυξη*

Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική, 2011, σελ.664

Σεραφείμ Πολύζος,
Επίκουρος Καθηγητής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το βιβλίο «Περιφερειακή Ανάπτυξη» του Σεραφείμ Πολύζου, επιχειρεί να διερευνήσει όλα τα ζητήματα που απασχολούν τον ειδικό επιστήμονα που δραστηριοποιείται στο πεδίο της Περιφερειακής Επιστήμης. Είναι ένα σύγχρονο βιβλίο 664 σελίδων και 14 κεφαλαίων, τα οποία καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος θεμάτων της περιφερειακής επιστήμης, χρήσιμο τόσο ως διδακτικό βοήθημα στα Πανεπιστήμια και ΤΕΙ, αλλά και στην επίλυση πρακτικών ζητημάτων και προβλημάτων σχετικών με τον περιφερειακό και χωρικό προγραμματισμό, το σχεδιασμό, τις υποδομές και την ανάπτυξη. Επίσης, είναι ένα βιβλίο με πλήθος στοιχείων, δεικτών, αναλύσεων και πολύ σύγχρονων βιβλιογραφικών αναφορών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ποσοτική ανάλυση των περιφερειακών ζητημάτων.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται οι έννοιες του χώρου και της ανάπτυξης και περιγράφονται οι βασικοί προβληματισμοί και το αντικείμενο της Περιφερειακής Επιστήμης. Επίσης παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά και η σημασία του περιφερειακού προβλήματος τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα, καθώς και τα αίτια και τα μέσα που εφαρμόζει η περιφερειακή πολιτική για τον περιορισμό του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι βασικές έννοιες που χρησιμοποιούνται στην περιφερειακή επιστήμη και ειδικότερα στην ανάλυση των περιφερειακών προβλημάτων. Η κατανόηση αυτών των εννοιών, πολλές από τις οποίες υπάρχουν και σε βιβλία οικονομικής ανάλυσης βοηθά τους ειδικούς επιστήμονες να έχουν πληρέστερη γνώση των περιφερειακών προβλημάτων, βοηθώντας τους στην υιοθέτηση κάποιων λογικών και αναγκαίων παραδοχών.

Στο τρίτο κεφάλαιο δίνεται η ποσοτική διάσταση, ανάλυση και περιγραφή των περιφερειακών ανισοτήτων. Οι δείκτες και τα μέτρα που χρησιμοποιούνται συμβάλλουν στην ερμηνεία των διαπεριφερειακών ανισοτήτων και αποτυπώνουν την περιφερειακή πραγματικότητα των προβλημάτων και των δυνατοτήτων ανάπτυξης μιας περιφέρειας, ενώ είναι και ιδιαίτερα χρήσιμοι για την ποσοτική έκφραση της δομής των περιφερειακών οικονομιών.

Στο επόμενο κεφάλαιο, το οποίο περιγράφει εκτενώς τις περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα, παρουσιάζονται σε αναλυτικούς πίνακες ανά νομό και περιφέρεια πλήθος στοιχείων και δεικτών που αφορούν στην ανάπτυξη και ευημερία, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, το εκπαιδευτικό επίπεδο και τον παραγωγικό δυναμισμό. Διαπιστώνεται ότι οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα υψηλές, ειδικότερα μεταξύ Αττικής και άλλων νομών και για αυτό το λόγο απαιτείται ένας συνολικός ανασχεδιασμός της περιφερειακής πολιτικής που ασκείται στην Ελλάδα μεταπολεμικά.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται οι περιφερειακές ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Και σε αυτό το κεφάλαιο δίνονται πλήθος στοιχείων που αφορούν δημογραφικά χαρακτηριστικά των χωρών της Ευρώπης, το επίπεδο ευημερίας τους, το βιοτικό τους επίπεδο, οι ρυθμοί ανάπτυξης αυτών των χωρών καθώς και στοιχεία απασχόλησης και τεχνολογικής ανάπτυξης. Η ανάλυση αυτών των στοιχείων δείχνει ότι υπάρχει μια ποικιλία ανισοτήτων μεταξύ των χωρών της Ευρώπης. Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι η ασκούμενη περιφερειακή πολιτική της ΕΕ επιδιώκει την επίτευξη οικονομικής αλληλεγγύης και την οικονομική ολοκλήρωση.

Στο επόμενο κεφάλαιο εξετάζονται εκτενώς οι θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης και παρατίθενται πλούσιες βιβλιογραφικές αναφορές. Παράλληλα επιχειρείται να απαντηθεί το ζήτημα της διάχυσης της ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, και συζητείται η ύπαρξη μακροχρόνιας σύγκλισης ή απόκλισης στα επίπεδα ανάπτυξης των περιφερειών. Διαπιστώνεται ότι οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών πάντα υπήρχαν και θα συνεχίσουν να υπάρχουν.

Στο έβδομο κεφάλαιο εξετάζεται η επιλογή του τόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων και των οικονομικών δραστηριοτήτων γενικότερα. Παρουσιάζονται εκτενώς όλες οι σχετικές θεωρίες, οι παράγοντες χωροθέτησης των επιχειρήσεων και αναλύονται οι πολιτικές προσέλκυσης των επιχειρήσεων στους νομούς της Ελλάδας (αναπτυξιακοί νόμοι, Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης). Διαπιστώνεται ότι η μελέτη των προβλημάτων χωροθέτησης αποτελεί βασική συνιστώσα της συνολικής ανάλυσης των περιφερειακών ανισοτήτων και της χωρικής ασυμμετρίας.

Στο όγδοο κεφάλαιο αναλύεται ο τρόπος υπολογισμού των πολλαπλασιαστών και η χρήση τους στον οικονομικό και περιφερειακό προγραμματισμό. Παρατηρείται ότι η γνώση της έννοιας του πολλαπλασιαστή έχει ιδιαίτερη σημασία για την αξιολόγηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων, τα οποία πολλές φορές δεν συνοδεύτηκαν από την αναμενόμενη επιτυχία, αλλά και για τη θεσμοθέτηση της κατάλληλης περιφερειακής πολιτικής και την επίτευξη της αναμενόμενης αποτελεσματικότητας στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Στο επόμενο κεφάλαιο εξετάζεται η διαπεριφερειακή αγορά εργασίας, οι συνέπειες που προκαλεί, καθώς και η κινητικότητα του κεφαλαίου. Επίσης, αναδεικνύεται η χρησιμότητα της κινητικότητας των εργαζομένων στην αύξηση του εθνικού προϊόντος, ο ρόλος της κινητικότητας των εργαζομένων στην απορρόφηση της περιφερειακής ανεργίας και τα οφέλη που αποκομίζουν οι περιφέρειες λόγω της κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής. Διαπιστώνεται, ότι η ασκούμενη περιφερειακή πολιτική πρέπει να επιδιώκει τη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ των περιφερειών στα επίπεδα των μισθών και των επενδύσεων, ώστε να ελαχιστοποιεί τη διαπεριφερειακή κινητικότητα στην αγορά εργασίας.

Στο δέκατο κεφάλαιο αναλύεται ένα πολύ σύγχρονο και επίκαιρο θέμα για την Ελλάδα, αυτό της μετανάστευσης. Παρουσιάζονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις της ερμηνείας του φαινομένου της μετανάστευσης (κοινωνιολογικές, οικονομικές, γεωγραφικές, ενοποιημένες), αναλύονται τα αίτια και οι προσδιοριστικοί παράγοντες των μεταναστευτικών ροών και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ελληνική περίπτωση. Διαπιστώνεται, ότι η μετανάστευση είναι αποτέλεσμα δράσης κυρίως οικονομικών παραγόντων, και η παρουσία των μεταναστών γενικά μπορεί να συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη μιας περιοχής.

Στο επόμενο κεφάλαιο συζητείται ο κρίσιμος ρόλος των υποδομών στην περιφερειακή ανάπτυξη. Ειδικότερα, ταξινομούνται οι επιδράσεις των υποδομών στην οικονομία, ο ρόλος τους στην ενδογενή ανάπτυξη και τη διάχυση της ανάπτυξης, η σχέση υποδομών, παραγωγικότητας και μισθών και ο ρόλος των τοπικών υποδομών στην κοινωνική ευημερία. Διαπιστώνεται ότι παρόλο που οι υποδομές κατέχουν ιδιαίτερη θέση στα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης, υπάρχει έλλειψη γνώσης του ρόλου τους στην προώθηση της ανάπτυξης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής οικονομίας.

Στο δωδέκατο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος των φυσικών πόρων στην οικονομική ανάπτυξη και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη χωρική κατανομή τους και την ταξινόμηση τους και στη συμβολή τους στην ανάπτυξη της Ελλάδας. Επίσης, εξετάζεται η σχέση των φυσικών πόρων με τον τουρισμό και την περιφερειακή ανάπτυξη. Οι αναλυτικοί πίνακες και οι δείκτες που παρατίθενται και η εμπειρική διερεύνηση της σχέσης των επιμέρους φυσικών πόρων (γεωργικών, δασικών, υδατικών κλπ) και ανάπτυξης στην Ελλάδα δίνουν στον αναγνώστη μια πλήρη εικόνα για τη συμβολή τους στην όξυνση ή την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η ύπαρξη των φυσικών πόρων αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει τη χωροθέτηση σχετικών επιχειρήσεων, αφού η διαθεσιμότητα πρώτων υλών δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα για τις περιφέρειες και τις επιχειρήσεις τους.

Στο επόμενο κεφάλαιο καταρχήν αναλύονται οι δύο βασικές μορφές διαδικασιών οι οποίες είναι δυνατόν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη των περιφερειών, δηλαδή η γενικευμένη διάχυση της ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών και η πολιτική ανάπτυξη. Επίσης συζητούνται εκτενώς ο ρόλος της τεχνολογίας, της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και του ανθρώπινου κεφαλαίου στην ανάπτυξη των περιφερειών. Διαπιστώνεται ότι, η στήριξη και προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης προϋποθέτει το σχεδιασμό μέτρων και την εφαρμογή μιας πολιτικής, η οποία θα είναι προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας και θα βελτιώνουν την αποδοτικότητα του τοπικού παραγωγικού συστήματος.

Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι μέθοδοι και τα εργαλεία ποσοτικής ανάλυσης των περιφερειακών προβλημάτων. Ειδικότερα, αναλύονται περιγραφικά υποδείγματα, ερμηνευτικά υποδείγματα, προγνωστικά υποδείγματα, η περιβάλλουσα ανάλυση δεδομένων, η ανάλυση εισροών-εκροών και η ανάλυση SWOT. Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των υποδειγμάτων είναι η προσπάθεια τους για την ερμηνεία των παραγόντων που συμβάλλουν και οδηγούν σε μεταβολές των περιφερειακών μεγεθών τα οποία συνδέονται με την ανάπτυξη. Η χρήση ποσοτικών μεθόδων ανάλυσης αποβλέπει στην επαλήθευση της εγκυρότητας των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης, τη διεύρυνση των γνώσεων μας σε θέματα περιφερειακής ανάπτυξης και αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για τους σχεδιαστές πολιτικής και τους λήπτες αποφάσεων.

Συμπερασματικά, θα πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχει σημαντική θεματική συνοχή στο βιβλίο, καθώς παρουσιάζονται όλα τα βασικά θέματα, θεωρητικού και εφαρμοσμένου ενδιαφέροντος που σχετίζονται με την περιφερειακή ανάπτυξη και ανάλυση. Σε κάθε κεφάλαιο το ζήτημα που διαπραγματεύεται εξετάζεται σε βάθος, με πρωτοτυπία και επάρκεια, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ποσοτική ανάλυση. Ο συγγραφέας παραθέτει σύγχρονη και πλούσια βιβλιογραφία, αναλυτικά στοιχεία, ενώ πολύ σημαντική θεωρείται η διαγραμματική παρουσίαση πολλών θεμάτων. Επίσης, πολύ σημαντικό στοιχείο είναι η παράθεση στο τέλος κάθε κεφαλαίου συμπερασμάτων και ερωτήσεων.

Η συμβολή του βιβλίου βρίσκεται στην πολυσυλλεκτικότητα, καθώς και το μεγάλο και επίκαιρο εύρος των θεμάτων που παρουσιάζονται και αναλύονται. Επίσης, θεωρώ πολύ σημαντική τη βαρύτητα που δίνει στην ποσοτική ανάλυση των περιφερειακών ζητημάτων που εξετάζονται κάνοντάς τα πιο εύληπτα από τον αναγνώστη-ειδικό επιστήμονα. Μια μικρή αδυναμία του βιβλίου είναι ότι το κεφάλαιο για τη συμβολή των φυσικών πόρων στην περιφερειακή ανάπτυξη δεν περιλαμβάνει παραδείγματα από το διεθνή χώρο, αλλά περιορίζεται μόνο στην Ελλάδα. Όμως, τελικά πρόκειται για ένα βιβλίο που θα αποτελέσει βασική αναφορά για θέματα περιφερειακής ανάπτυξης και ανάλυσης, στο οποίο αντιστακλάται το μεγάλο εύρος των σπουδών του συγγραφέα (Πολιτικός Μηχανικός, Οικονομολόγος) και η μακρόχρονη επαγγελματική και επιστημονική του εξειδίκευση.

Γαρόφαλλος Αραμπατζής
Επίκουρος Καθηγητής,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης